

# SOLICITANȚII DE AZIL DIN MOTIVE CLIMATICE

IOAN ZONGA\*

## Abstract:

The UN Convention on Refugees was formally adopted on July 28, 1951 to solve the refugee problem in Europe after World War II. This international Treaty defines a refugee as a person with a well-founded fear of persecution for reasons of race, religion, nationality, membership to a particular social group or political opinion. From the definition presented it results that it does not specifically refer to people living in certain areas that are affected by global warming changes.

Climate change is a major threat to states security and will continue to pose a threat in the not too distant future. For this reason it may affect up to disappearance entire communities in Asia, Australia, Oceania, Central America, Africa and especially the Pacific. Changes from global warming and desertification, water scarcity, drought, earthquakes or floods will force many people to leave the southern hemisphere of the planet increasingly affected by climate change, and take refuge in the northern hemisphere of the planet. Long term weather changes will encourage farmers, fishermen and herders to go away from affected areas, especially those in rural areas and to move to urban areas.

**Keywords:** asylum seekers, climatic changes, international protection, refugees.

## Résumé :

La Convention de l'ONU concernant le statut des réfugiés a été formellement adoptée le 28 juillet 1951 afin de résoudre le problème des réfugiés d'Europe après la Deuxième Guerre mondiale. Ce traité international définit le réfugié comme étant une personne ayant une crainte bien fondée d'être persécutée pour des raisons de race, de religion, de nationalité, d'appartenance à un certain groupe social ou pour des opinions politiques. Il résulte de cette définition que les personnes qui habitent dans des zones affectées par des changements climatiques ne sont pas considérées comme des réfugiés.

Les changements climatiques représentent une menace majeure pour la sécurité des Etats et continuera de représenter une menace dans le futur pas très lointain, ayant pour conséquence la disparition des communautés entières en Asie, en Australie, en Océanie, en Amérique centrale, en Afrique et surtout dans la zone du Pacifique. Les changements produits par le réchauffement global, tels que la désertification, l'absence de l'eau, la sécheresse prolongée, les tremblements de terre ou les inondations, vont déterminer beaucoup de personnes à quitter l'hémisphère sud de la planète affectée de plus en plus par des changements climatiques, et de se réfugier dans l'hémisphère nord de la planète. A long terme, les changements météorologiques vont obliger les agriculteurs, les pêcheurs ou les bergers de partir loin des zones affectées, particulièrement des zones rurales, et de s'installer dans des zones urbaines.

**Mots- clés :** demandeur d'asile, changements climatiques, protection internationale, réfugiés.

## 1. Scurt istoric al azilului.

Egiptenii au practicat azilul încă din perioada în care erau un mare imperiu fiind considerat un privilegiu al suveranului (faraonului) acordat preoților pentru a putea proteja locurile sacre – temple, sanctuare, altare, etc. – și împrajurimile lor.

Refugiul a fost folosit și de către hitiți pentru a acorda protecție în sanctuarele lor unor persoane care erau acuzate de comiterea unor infracțiuni cu caracter politic, aparținând popoarelor vecine (Asirieni, Mitanni, Babilonieni, Hurieni).

Terminologic cuvântul „azil” este de origine latină (*asylum*) și provine din cuvântul grec *asyllia* (inviolabil, traducerea literară fiind „interzis împotriva furtului”) care este o formă a lui „asylos” (inviolabil). Etimologic termenul *asylos* provine din

*a (nu) și syle* (a prinde/a aresta), iar de aici rezultă că termenul *azil (asylum)* înseamnă „a nu putea fi urmărit” sau „a nu fi arestat” „protecție împotriva persecuției” „loc de scăpare, adăpost, refugiu”. Cu timpul, sensul cuvântului *asylos* a evoluat pentru a desemna un loc unde o persoană fugărită de urmăritorii săi pentru comiterea unei infracțiuni se putea ascunde și solicita refugiu, cel puțin până la derularea unui proces corect în noul stat (polis-noua cetate).

În Grecia antică, statele fiind organizate în cetăți și zonele din jur, fiecare cetate avea propria orânduire și cod de legi, motiv pentru care cetățile au ajuns la o învoială ca de „inviolabilitate” să se bucure toate persoanele care munceau în afara propriei cetăți și se aflau în afara jurisdicției ei, precum negustorii, sportivii, pelerinii, artiștii, atleții, etc., ea fiind recunoscută de toate cetățile<sup>1</sup>. Inviolabilitatea era caracteristică templelor, alta-

\* Cercetător științific.

relor, sanctuarelor și se numea *asylahiera*<sup>2</sup>. Respingerea unei solicitări de protecție era considerată un sacrilegiu<sup>3</sup>, dar cu toate acestea nu toți cei care solicitau refugiu îl și primeau, ei trebuia să-i convingă pe preoți că merită să beneficieze de protecția noii cetății și față de urmăritorii săi, iar infracțiunea era mai degrabă de natură politică.

În Roma antică azilul era acordat, în special sclavilor fugiți de la stăpânii lor din diverse motive, pentru o perioadă limitată de timp, pentru a opri răzbunarea imediată a urmăritorilor acestora până la organizarea unui proces pentru a se dezbată motivele pentru care solicitantii de azil erau fugăriți. Această perioadă se încheia odată cu decizia dată de magistrat în urma unui proces prin care putea obliga sclavul să se reîntoarcă la stăpânul său ori putea să-l declare liber, moment în care urmăritorii săi nu mai puteau să-i facă nimic. După ce Grecia a fost cucerită de romani, au impus restricții templelor privind acordarea azilului<sup>4</sup> sub pretextul că abuzează foarte multe persoane condamnate de el. În anul 22 AD Senatul Roman a solicitat templelor grecești să aducă dovezi concludente în favoarea dreptului lor de a acorda azil, motiv pentru care majoritatea templelor au fost obligate să renunțe la acest drept<sup>5</sup>. Toate acestea deoarece templele acordau azil mai degrabă infractorilor care fugeau să scape de executarea unor pedepse și nu puteau fi extrădați<sup>6</sup> decât persoanelor care aveau reală nevoie de protecție.

<sup>1</sup> A se vedea Ulrich Sinn, „Greek Sanctuaries as Place of Refuge” in Nanno Marinatos and Robin Hagg (eds.), „Greek Sanctuaries: New Approaches”, London, Routledge 1993, p. 71.

<sup>2</sup> A se vedea Rob W. M. Schumacher, „Three Related Sanctuaries of Poseidon: Geraistos, Kalaureia and Tauron” în Nanno Marinatos and Robin Hagg (eds.), „Greek Sanctuaries: New Approaches”, London, Routledge 1993, p. 55.

<sup>3</sup> A se vedea Ulrich Sinn, „Greek Sanctuaries as Place.....op.cit., p. 72.

<sup>4</sup> A se vedea Tacite, *Annales*, IH, 63, coll. Bude, Vol. 11 in S. Prakash Sinha, „Asylum and International Law”, The Hague: Martinus Nijhoff, 1971, p. 9.

<sup>5</sup> A se vedea S. Prakash Sinha, „Asylum and International Law”, The Hague: Martinus Nijhoff, 1971, p. 9; N. M. Trenholme, „The Right of Sanctuary in England; A Study in Institutional History”, 1903, p. 5.

<sup>6</sup> A se vedea Coleman Phillipson, „The International Law and Custom of Ancient Greeks and Romans”, vol. 1, 1911 (reprinted Buffalo, NY: William S. Hein, 2001, p. 361); Rigsby, *Asylia*, p. 11; and Christopher L. Blakesley, „The Practice of Extradition from Antiquity to Modern France and the United States: A Brief History,” Boston College International and Comparative Law Review, 4, 1981, p. 41.

După *Edictum Mediolanense* a lui Constantin cel Mare din 313 AD privind Toleranța între credincioși, bisericile creștine au devenit locul cel mai căutat pentru azil. În 392 AD Împăratul roman Teodosius menționează pentru prima dată faptul că cei care caută refugiu în Sanctuare (biserici) nu vor putea fi îndepărtați cu forța. De asemenea se acceptă primirea refugiaților acuzați de crime grave precum omor și faptul că înalții prelați vor pleda pentru indulgență, milă, în timpul proceselor<sup>7</sup>.

Pornind de la aspectele istorice și etimologice ale noțiunii de azil, reiese că originile conceptului de azil în sfera juridică au fost dezvoltate de *Hugo Grotius*<sup>8</sup>, considerat a fi unul dintre părinții dreptului internațional public. În scrierile sale acesta precizează că azilul „era meritat doar de cei ale căror minți sunt nevinovate” nu de aceia „a căror viață este plină de fapte rele”, motiv pentru care el considera că de multe ori azilul a fost o cauză de război<sup>10</sup>.

În doctrină s-a reținut că noțiunea de „*asylum*” cuprinde mai degrabă anumite locuri, suprafețe sau teritorii, unde o persoană nu poate fi arestată ca urmare a faptului că spațiul respectiv este protejat de o forță națională.

## **2. Azilul după cel de-al doilea război mondial**

Dreptul internațional de a solicita azil a fost recunoscut în Declarația Universală a Drepturilor Omului adoptată de Adunarea Generală ONU la 10 decembrie 1948. Art. 14 privind dreptul de azil, prevede astfel „În caz de persecuție, orice persoană are dreptul de a căuta azil și de a beneficia de azil în alte țări. Acest drept nu poate fi invocat în caz de urmărire ce rezultă în mod real dintr-o crimă de drept comun sau din acțiuni contrare scopurilor și principiilor Organizației Națiunilor Unite<sup>11</sup>.”

După terminarea celui de-al doilea război mondial conducătorii statelor lumii s-au întâlnit pentru a hotărî soarta refugiaților europeni (germani,

<sup>7</sup> A se vedea Justinian, *Digest*, trans. Alan Watson as *Digest of Justinian*, vol. 1 Philadelphia, PA: University of Pennsylvania Press, 1998, at 1.12.2.

<sup>8</sup> A se vedea Hugo Grotius, „De jure belli ac pacis”, trad. A. C. Campbell, 1814, Hyperion Press 1979.

<sup>9</sup> Idem, II.21.5.1.

<sup>10</sup> Idem, II.21.4.6.

<sup>11</sup> [http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR\\_Translations/rum.pdf](http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/rum.pdf).

polonezi, austrieci, etc.) și după mai multe întâlniri s-a decis adoptarea Convenției de la Geneva din 28 iulie 1951 privind statutul refugiaților și înființarea unei agenții în cadrul ONU care să se ocupe special de întoarcerea refugiaților europeni în țările de origine. În Convenția ONU refugiatul este definit ca fiind o persoană cu o temere bine întemeiată de persecuție pe motive de rasă, religie, naționalitate, apartenență la un anumit grup social sau opinie politică, fără a fi cuprinse și persoanele care locuiesc în anumite zone afectate de schimbările generate de încălzirea globală. Conceptul de refugiat a fost extins la persoanele refugiate în urma conflictelor sau a altor violențe prin Protocolul din 31 ianuarie 1967, la Convenția din 1951 privind refugiații și prin convențiile regionale din America Latină și Africa.

La nivel european Carta drepturilor fundamentale ale UE prevede dreptul de azil la art. 18. „Dreptul de azil este garantat cu respectarea normelor prevăzute de Convenția de la Geneva din 28 iulie 1951 și de Protocolul din 31 ianuarie 1967 privind statutul refugiaților și în conformitate cu Tratatul privind Uniunea Europeană și cu Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (denumite în continuare „tratatele”)”<sup>12</sup>.

### 3. Migrația

Declarația Universală a Drepturilor Omului prevede la art. 13, alin. 1 faptul că „oricine are dreptul să se deplaseze liber și să își stabilească reședința pe teritoriul oricărui stat” și că „oricine are dreptul să părăsească o țară, inclusiv cea de origine și să se întoarcă în țara sa”<sup>13</sup>.

Profesorul Charles Keely<sup>14</sup> preciza că „fiecare țară este generatoare de migranți, țară de tranzit sau de destinație” și „nicio țară nu rămâne în afara fluxurilor migratorii internaționale”. Iar V. Miftode definește fenomenul migrației ca fiind „o expresie spațială a mobilității sociale”<sup>15</sup>.

În definiția migrației se au în vedere argumente de ordin economic, social, cultural, asupra

<sup>12</sup> <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=RO>.

<sup>13</sup> [http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR\\_Translations/rum.pdf](http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/rum.pdf).

<sup>14</sup> Profesor în cadrul George Town University, Washington D.C.

<sup>15</sup> A se vedea Miftode, V., *Migrațiile și dezvoltarea urbană*, Editura Junimea, Iasi, 1978, p. 154.

căroră „deplasarea are o mare influență asupra compoziției sociale a populației, modificând relațiile de natură rasială, etnică și relațiile de clasă, fiind în același timp o sursă importantă de creștere numerică a populației urbane”<sup>16</sup>. A.G. Johnson definește migrația drept o „deplasare fizică a oamenilor înăuntrul sistemelor sociale și între ele”<sup>17</sup> fiind unul dintre cei care au avut în vedere argumentele economice, sociale, culturale.

O definiție clasică a migrației bazată pe influența socio-economicului este dată de sociologul Jan Szczepanski, care explică mobilitatea socială ca fiind „seria de fenomene care rezidă în deplasarea indivizilor sau a grupurilor din loc în loc în spațiul social”<sup>18</sup>.

### 4. Migranți sau refugiați climatici?

Migrantul climatic este considerat ca fiind individul obligat să migreze din zona de domiciliu sau reședință din cauza unor schimbări climatice precum seceta îndelungată, deșertificarea, salinizarea, industrializarea excesivă, creșterea nivelului apelor, fenomene extreme precum tornade, tsunami care îi afectează nivelul de trai și îi provoacă o stare de insecuritate.

Organizația Internațională pentru Migrație (OIM) a definit migrații climatici ca fiind „persoanele sau grupul de persoane care, din cauza unor motive stringente cum ar fi schimbările progresive de mediu care le afectează negativ viețile sau condițiile de viață, sunt obligate să își părăsească căminul sau aleg să facă acest lucru, temporar sau permanent și care se mută fie în interiorul, fie în afara granițelor”. De asemenea OIM a definit și refugiații climatici ca fiind „persoanele nevoite să se mute din cauza alterărilor subite sau graduale ale mediului natural în legătură cu cel puțin unul dintre cei trei factori care determină schimbările climatice: creșterea nivelului mării, evenimente extreme, respectiv seceta sau deficitul de apă”. Tot OIM a identificat trei tipuri de migranți climatici: *de urgență*, acele persoane refugiate în mod temporar din cauza

<sup>16</sup> A se vedea Johnson, A.G., *Dicționarul Blackwell de Sociologie*, București: Editura Humanitas, 2007, pp. 215-216.

<sup>17</sup> Idem, p. 216.

<sup>18</sup> A se vedea Szczepanski, J. *Noțiuni elementare de sociologie*. București: Editura Științifică Szczepanski, 1972, p. 402.

unui eveniment survenit în mod neașteptat precum tsunami, cutremur, uragane, tornade; *cei forțați*, persoanele obligate să plece din cauza deteriorării treptate a condițiilor de mediu din diverse cauze naturale, precum deteriorarea coastelor, sau provocate de om, defrișări sistematice; *migranți climatici economici*, acele persoane care aleg să părăsească locurile de baștină pentru a evita problemele viitoare care se pot ivi.

Organizația Națiunilor Unite a definit refugiații climatici ca fiind „persoanele forțate să-și părăsească locurile natale, temporar sau permanent, din cauza unei degradări naturale sau ca urmare a acțiunii umane a mediului, care a provocat mari dezechilibre calității vieții persoanelor respective”.

Dinamica migrației globale cuprinde problema migrației climatice care nu trebuie tratată separat de celelalte fluxuri migratorii. Cu toate că factorii de mediu sunt din ce în ce mai prezenți ca generatori de mișcări de populație, refugiații climatici nu sunt protejați internațional din cauza curențelor legislative. Pe termen lung ar trebui să se aibă în vedere dezvoltarea unei strategii de adaptare pentru comunitățile vulnerabile la efectele schimbării climatei și a degradării mediului<sup>19</sup>. Factorii generatori ai migrației climatice sunt meteorologici, hidrologici sau produși de acțiunile sau inacțiunile oamenilor.

În viitorul apropiat ar trebui luat în discuție statutul acestor persoane, deoarece actuala legislație nu recunoaște refugiații climatici. Aceștia nu pot fi încadrați în prevederile Convenției din 1951 privind refugiații, deși de multe ori ei traversează o frontieră de stat și pot afecta serios statele slab dezvoltate prin perturbarea unor sectoare economice, precum agricultura, turismul, generând instabilitate și putând duce la conflicte<sup>20</sup>.

Termenul refugiat climatic a fost folosit pentru prima dată de Lester R. Brown, fondator și președinte al Institutului de Politică Planetară (Earth Policy Institute) și World Watch Institute (Saunders 2000), în anul 1976 și a fost definit de Essam El Hinnawi<sup>21</sup> în anul 1985. Astfel, Essam El Hinnawi susținea că „refugiații climatici sunt acele persoane care au fost forțate să-și părăsească habitatul

<sup>19</sup> Biroul Guvernamental pentru Știință al Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, „Previzuni. Migrația și schimbările de mediu la nivel global”, Londra, 2011, pp. 12-14.

<sup>20</sup> A se vedea R. Ragnhild, N.P. Gleditsch, „Migrația indusă de schimbările climatice și conflictul violent”, 2007, p. 36.

tradițional, în mod temporar sau permanent, din cauza unei perturbări **total naturale**, precum avalanșe, secete, cutremure, cicloane tropicale; datorită unor cauze **parțial naturale**, în care activitatea umană a avut un rol însemnat, precum inundații, tsunami, uragane sau cele provocate de mâna omului precum topirea gheții, a permafrostului din zona arctică, creșterea nivelului mărilor și oceanelor; cei care au migrat din cauză că degradarea climatei a subminat nivelul de trai sau prezintă riscuri inacceptabile pentru sănătate și cei care s-au mutat din cauză că degradarea solului a dus la deșertificare sau din cauza altor schimbări permanente și de neconceput petrecute în habitatul lor”<sup>22</sup>.

J.L. Jacobson a identificat, în anul 1988, mai multe tipuri de refugiați climatici, precum: persoanele deplasate temporar din cauza unor perturbări locale cum ar fi avalanșe sau cutremure; cei care migrează deoarece degradarea mediului le-a subminat traiul lor sau prezintă riscuri inacceptabile pentru sănătate și cei care au plecat deoarece degradarea terenurilor a dus la deșertificare sau din cauza altor schimbări permanente și de neconceput pentru habitatul lor<sup>23</sup>. Acesta a precizat (în anii 1980), pe baza unei evaluări a numărului de persoane deplasate din cauza deșertificării și a secetei în regiunea Sahel din Africa, că sunt circa 10 milioane de refugiați climatici<sup>24</sup>. Acesta mai susținea că multe populații riscă să le fie inundate locuințele, terenurile, iar dacă nivelul apelor mărilor și oceanelor ar crește cu un metru ar rezulta circa 50 milioane de refugiați climatici<sup>25</sup>. Începând cu această evaluare importantă publicată de J.L. Jacobson s-a dat credit și s-a adus în discuție această noțiune, permițând mass-media, organizațiilor de caritate și chiar și altor cadre universitare să facă referire la „refugiați climatici” ca „o categorie, mai degrabă existentă decât ipotetic existentă”<sup>26</sup>. Recunoașterea făcută de Jacobson, a rolului potențial al schimbărilor climatice în deplasarea umană, s-a

<sup>21</sup> A se vedea Essam El Hinnawi, „Environmental Refugees, United Nations Environmental Programme (UNEP), Nairobi, Kenya.

<sup>22</sup> Idem, p. 4.

<sup>23</sup> A se vedea J.L. Jacobson, „Environmental refugees: a yardstick of habitability”. Washington DC: World Watch Institute, 1988, p. 5.

<sup>24</sup> Idem, p. 5.

<sup>25</sup> Idem, p. 6.

dovedit a fi un factor important pentru a îndrepta atenția lumii academice spre această temă și problemele „refugiaților climatici”.

Norman Myers a definit refugiații climatici ca fiind „acele persoane care nu mai pot avea un trai sigur în țările lor de origine, din cauza secetei de odinioară, eroziunii solului, deșertificării, precum și a altor probleme de mediu și, în disperarea lor, ei simt că nu au nici o altă alternativă decât să caute adăpost în altă parte, cu toate că încercarea aceasta este periculoasă. Nu toți dintre ei au fugit din țările lor; mulți s-au deplasat intern, dar toți și-au abandonat locul lor de origine semi-permanent sau permanent, având puține speranțe de a reveni”<sup>27</sup>.

În anul 2002 Norman Myers estima că numărul total de persoane care prezintă un risc ridicat de a se muta din cauza creșterii nivelului mării va fi în jur de 26 milioane în Bangladesh, 12 milioane în Egipt, 73 milioane în China, 20 de milioane în India și 31 de milioane în alte părți ale lumii, iar cifra total cumulată va fi de circa 162 de milioane<sup>28</sup>. Acesta a mai prezis că cel puțin 50 de milioane de oameni s-ar putea muta din cauza secetei și a altor efecte ale schimbărilor climatice, ajungându-se în total, potrivit previziunilor lui Myers la o cifră de aproape 212 de milioane de oameni care să-și părăsească locuințele din motivele schimbărilor climatice până în 2050<sup>29</sup>.

Stephen Castles, de la Centrul Internațional pentru Migrație, din cadrul Universității Oxford, a contrazis scenariile de groază ale lui Myers, afirmând că oamenii de știință care s-au uitat pur și simplu la previziunile schimbărilor climatice și la numărul de persoane care trăiesc în zonele cu risc de inundații, sunt responsabili pentru avansarea unui număr imens de refugiați<sup>30</sup>. Castles a explicat însă că „de obicei, oamenii nu răspund la

<sup>26</sup> Idem, p. 6,

<sup>27</sup> A se vedea Norman Myers, „Ultimate Security: The Environmental Basis of Political Study”, WW Norton & Company, 1993.

<sup>28</sup> A se vedea Norman Myers, Environmental Refugees „Environmental refugees: A growing phenomenon of the 21st century. Philosophical Transaction: Biological Science 357, 2002, pp.609 -611.

<sup>29</sup> Idem, pp.609 -611.

<sup>30</sup> <http://www.spiegel.de/international/world/un-global-warming-report-the-age-of-the-climate-refugees-a-476062.html>.

dezastrele ecologice, la războaie sau la sărăcie prin emigrarea în străinătate”<sup>31</sup>.

Migranții climatici sunt înțeleși ca fiind acele persoane, comunități sau societăți care aleg sau sunt forțați să migreze din cauza degradării mediului și a factorilor climatici<sup>32</sup>. Ei sunt recunoscuți ca o categorie separată al căror număr nu este cunoscut cu exactitate, dar care crește constant din cauza degradării condițiilor de mediu. Schimbările climatice vor urmări trei situații distincte: a) efectele încălzirii și secetei vor perturba semnificativ serviciile ecosistemului, b) creșterea evenimentelor de vreme catastrofală, precum inundațiile, va genera deplasări în masa și c) creșterea nivelului apelor mărilor și oceanelor va distruge în mod permanent teritoriile tradiționale<sup>33</sup>.

### **5. Cauze. Locuri afectate de condițiile de mediu**

În jur de 24% din suprafața terestră din emisfera nordică conține permafrost fie în stare continuă, întreruptă, sporadică sau izolată. Permafrostul este terenul veșnic înghețat, care rămâne la temperaturi sub 0 Celsius, în condiții climatice normale chiar și pe timpul verii, ce acoperă mari suprafețe de teren la latitudini și altitudini înalte în ambele emisfere<sup>34</sup>.

Profesorul de geofizică de la University of Alaska Fairbanks, Alaska, Vladimir E. Romanovsky preciza că „în Alaska se înregistrează o importantă încălzire de cel puțin 30 de ani. Temperaturile atmosferice cresc, iar permafrostul devine tot mai vulnerabil la inundațiile cauzate de topirea banchizei și a ghețarilor. Toate acestea au dus la creșterea nivelului apelor și la producerea unor furtuni foarte violente, la eliberarea în natură a dioxidului de carbon organic sau gaz metan”<sup>35</sup>. Multe așezări

<sup>31</sup> <http://www.spiegel.de/international/world/un-global-warming-report-the-age-of-the-climate-refugees-a-476062.html>.

<sup>32</sup> A se vedea A. Morton, P. Bancour, F. Laczko, „Human security policy change”, Couldrey and Herson, op. cit. note 32, p. 5.

<sup>33</sup> Idem, p. 6.

<sup>34</sup> A se vedea J. Brown, O.J. Ferrians Jr., J.A. Heginbottom and E.S. Melnikov, 1998, revised February 2001. Circum-Arctic map of permafrost and ground-ice conditions. Boulder, CO: National Snow and Ice Data Center/World Data Center for Glaciology. Digital Media.

<sup>35</sup> A se vedea Romanovsky, V.E., and T.E. Osterkamp, (1997). Thawing of the active layer on the coastal plain of the Alaskan Arctic, Permafrost and Periglacial Processes, 8(1), pp. 1-22.

aflate în zona cu permafrost se află aproape de coastă, unde rata puternică de eroziune plasează locuințele și drumurile la un mare risc și pot pune autoritățile în situația de a reloca aceste așezări cu un cost mare<sup>36</sup>. Această relocare va schimba societatea și cultura tradițională, va afecta echilibrul fragil al comunităților mici, interacțiunea tradițională a locuitorilor și a comunităților indigene cu mediul<sup>37</sup>. Așa s-a ajuns cu populația inuită din orașul Shishmaref, Alaska, care din cauză că orașul este situat pe o insula așezată pe un strat de permafrost continuu, se scufunda în mare din ce în ce mai mult în fiecare an, motiv pentru care au fost de acord să se mute pe continent după o conviețuire neîntreruptă de circa 4 milenii, chiar cu riscul pierderii identității.

Populațiile care trăiesc în zona Oceanului Pacific vor fi în viitorul apropiat alți refugiați climatici (Kiribati, Maldive, Tuvalu, Tokelau, Insulele Marshall, Insulele Solomon) deoarece locuiesc la o distanță de sub o milă față de apele oceanului. Unele dintre ele stau pe niște atoli având o înălțime de 2-3 m față de nivelul apei, motiv pentru care sunt foarte vulnerabile la schimbările climatice, în special creșterea nivelului apelor mărilor și oceanelor din cauza topirii ghețurilor, care duc la inundații frecvente. Din aceste motive apa sărată s-a infiltrat în pânza freatică, afectând sursele de apă dulce, atât de necesare pentru supraviețuire cât și în activitățile agricole. Tot din cauza schimbărilor climatice statele insulare din Oceanul Pacific sunt lovite mult mai des de fenomene meteorologice extreme precum uragane, tornade, cicloane (cicloul „Heta” a distrus în ianuarie 2004 aproape toată infrastructura de pe insula Niue, o insulă apropiată de Noua Guinee).

Numeroase persoane s-au mutat pe alte insule mai înalte (cei din Insulele Solomon), interiorul propriei țării, iar altele s-au mutat în alte state (Australia, Noua Zeelandă) devenind migranți climatici.

Din această cauză conducerea statului insular Kiribati (până în 1978 s-au numit Insulele Gilbert), care este format din 32 de atoli de coral

<sup>36</sup> A se vedea D.L. Forbes, (editor) (2011). State of the Arctic Coast 2010 – Scientific Review and Outlook. International Arctic Science Committee, Land-Ocean Interactions in the Coastal Zone, Arctic Monitoring and Assessment Programme, International Permafrost Association, Helmholtz-Zentrum, Geesthacht, Germany, p. 178, <http://arcticcoasts.org>.

<sup>37</sup> Idem, p. 178.

și o insulă vulcanică (Banaba), aflați la o altitudine de 3-4 m față de nivelul apei mării, pentru a nu-și părăsi pământul natal a luat în considerare înălțarea artificială a unora dintre acești atoli prin dragarea unor lagune interioare (precum a fost construită Palm Jumeirah din Dubai). Altă soluție luată în calcul este achiziționarea unor suprafețe de teren pe insulele vecine<sup>38</sup>, sau transferul populației, care este de circa de 100.000 persoane, pe platforme plutitoare.

Tuvalu (până în 1979 s-au numit Insulele Ellice), un arhipelag format din nouă insulițe având circa 11.000 locuitori, care se ridică la circa 5 metri deasupra nivelului, (desi nu sunt ei cei care contribuie la încălzire globală), este considerată de ONU cea mai vulnerabilă țară de pe planetă din cauza schimbărilor climatice. Insula se confruntă, adesea, cu inundații atunci când mările sunt mari și amenințarea viitoare cu creșterea nivelului mării are un impact devastator<sup>39</sup>. În urma unei înțelegeri cu Noua Zeelandă, Tuvalu își va muta populația în această țară, urmând ca odată cu pierderea teritoriului<sup>40</sup> locuitorii săi să devină apatrizi<sup>41</sup> și să-și piardă și identitatea.

Înainte de declanșarea Primăverii arabe, Siria a fost afectată de schimbările climatice foarte grav (2007-2010), astfel o secetă foarte mare cauzată de scăderea precipitațiilor din timpul iernii, gestionării defectuoase a sistemului de irigații care a afectat aprovizionarea cu apă a populației și a culturilor agricole, a dus la pierderea multor suprafețe de teren roditoare și a făcut ca un număr foarte mare de persoane (în special cele care practicau agricultura de subzistență) să se mute din zona rurală (Rakka, Deirez-Zor) spre marile orașe, precum Alep, Homs, Al-Bab, Damasc.

În anul 1995, jumătate din Insula Bhola din Bangladesh a fost inundată în mod permanent,

<sup>38</sup> S-a încercat achiziționarea unei suprafețe de pământ de la Fiji, dar se pare că locuitorii din Fiji nu sunt de acord cu primirea acestora.

<sup>39</sup> A se vedea Schmidt, C.W. (2005): Keeping Afloat: A Strategy for Small Island Nations. In: Environmental Health Perspectives. vol. 113, no. 9, pp. A606-A609.

<sup>40</sup> German Advisory Council on Climate Change, The Future Oceans: Warming Up, Rising High, Turning Sour (Berlin: German Advisory Council on Global Change, 2006, pp. 46-50.

<sup>41</sup> Ländergrenzen in der Elbemündung und der Deutschen Bucht, Verfassungsgeschichtliche, staats- und völkerrechtliche Aspekte des Zwischenländerrechts, Berlin, 1982.

cea ce a provocat mutarea forțată a aproape 500.000 persoane<sup>42</sup>, iar pe termen lung se preconizează că vor emigra din Bangladesh în Nepal sau India circa 14 milioane persoane deoarece pământurile lor vor fi inundate din cauza creșterii nivelului apelor mării<sup>43</sup>.

Altă zonă afectată este Africa de Est cunoscută și sub denumirea de Cornul Africii, care cuprinde statele Somalia, Kenya, Etiopia și Djibouti, unde peste 15 milioane de persoane sunt afectate de seceta prelungită cauzată de lipsa precipitațiilor, despăduririle, eroziunea solului și de o lipsă gravă de alimente care afectează mai ales copiii, care suferă de malnutriție. Acestea și conflictele dintre diferitele grupări teroriste precum și între acestea (al-Shabab-„Mișcarea Tinerilor Mujahedini”) și autoritățile locale (din Somalia) au făcut ca tabara de refugiați de la Dadaab să fie luată cu asalt de către persoanele în căutare de apă și hrană, motiv pentru care capacitatea acesteia este dublă față de capacitatea inițială, devenind al treilea oraș ca mărime din Kenya, adăpostind peste 260.000 de cetățeni somalezi, din cei peste 2.5 milioane de somalezi care au nevoie de asistență. De asemenea, o altă problemă care va afecta populațiile din Africa este pierderea apei dulci.

În opinia profesorului de geografie Etienne Piguet, de la Universitatea din Neuchâtel „nu există 'refugiați climatici' în sensul strict al expresiei, care presupune că oamenii au fost alungați de la casele lor doar din cauza încălzirii climatice ci fenomenele migraționiste sunt generate de condițiile politice, economice și sociale”<sup>44</sup>. Acesta precizează că sunt trei tipuri de evenimente climatice care ar cauza migrația populației, precum cele legate de apă, secetă și creșterea nivelului apelor mării”<sup>45</sup>.

Deși Kiribati este considerat un stat în pericol de dispariție din cauza creșterii nivelului apelor mărilor, a afectării terenurilor agricole din apelor sărate și a eroziunii solului, Curtea Supremă din

Noua Zeelandă a refuzat să acorde statutul de refugiat unei persoane afectate de schimbările climatice, (Cauza CIV-2013-404-3528) dispunând că „reclamantul nu corespunde criteriilor de acordare a statutului de refugiat, care prevede amenințări cu persecuția în țara natală, potrivit ONU. Deși instanța supremă a recunoscut că insulele Kiribati se confruntă „incontestabil cu provocări climatice”, Curtea a considerat că reclamantul nu este supus unui „pericol grav” în țara sa natală”.

Fondul Națiunilor Unite pentru Populație menționează în rândul cauzelor care motivează migrația internațională: căutarea unei vieți mai bune pentru individ și familia acestuia; disparițiile veniturilor între diferitele zone și în interiorul aceleiași regiuni; politicile de angajare și migratorii ale țărilor de origine și destin; conflictele politice, ce impulsionează migrația peste frontiere și deplasările interne; degradarea mediului ambiant, inclusiv pierderea terenurilor cultivabile, pădurilor și pajiștilor (“refugiații mediului ambiant”, în majoritatea lor se mută în alt oraș și nu în altă țară); „exodul de profesioniști”, sau migrarea tinerilor intelectuali din țările în curs de dezvoltare pentru a acoperi lacunele forței de muncă ale țărilor industrializate<sup>46</sup>.

### Concluzii

Populațiile sunt în creștere în regiunile identificate de ONU ca zone în pericol de mediu, iar victimele calamităților naturale refuză să-și părăsească zona unde locuiesc din cauză că nu dispun de mijloacele financiare necesare sau nu vor să renunțe la familie, prieteni, resursele de care dispun<sup>47</sup>.

Emigrația precum și deplasarea internă ar putea fi redusă dacă statele de proveniență ar fi mai implicate în reducerea inegalităților sociale dintre diferite categorii profesionale prin dezvoltarea creșterii economice, crearea de locuri de muncă, susținerea producției agricole, eradicarea sărăciei, implementarea unui sistem sanitar și educațional performant, stimularea producției și consumului

<sup>42</sup> A se vedea Emily Wax, In Flood-Prone Bangladesh, a Future That Floats, Washington Post, September 27, 2007, available at: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/09/26/AR2007092602582.html>.

<sup>43</sup> A se vedea J. Hayand Martin Benson, Environmental Change and Migration, Tiempo, 2001, pp. 42, 17-21.

<sup>44</sup> A se vedea Etienne Piguet, Antoine Pécoud, Paul de Guchteneire, „Migration and Climate Change”, Cambridge University Press, New York, 2011, p. 23.

<sup>45</sup> Idem, p. 23.

<sup>46</sup> <http://www.unfpa.org/>

<sup>47</sup> A se vedea Werrell, C și F. Femia, *On Syrian Refugees and Climate Change: The Risks of Oversimplifying and Underestimating the Connection*, 2015, <https://think-progress.org/syria-climate-change-drought-and-social-unrest-3db624b8dd76#.mp6aq0bq9>.

intern, rezolvarea conflictelor interne sau externe prin consens politic între actorii implicați, deoarece statul trebuie să se implice mai mult în activitatea comunității, și să rezolve aceste probleme care sunt mai degrabă probleme economice și mai apoi umanitare.

Schimbările climatice contribuie pe tot globul la deplasări masive de populații din zonele rurale în cele urbane, dintr-o regiune în alta sau de pe un continent pe altul, rareori deplasându-se la distanță mare față de fostele zone de locuit.

Referitor la mediu, măsurile urgente ce trebuie luate se referă la reducerea emisiilor de gaze ce produc efectul de seră, asigurarea unui mediu care să nu aibă un impact semnificativ sau să nu fie riscant pentru sănătatea umană, creșterea gradului de reciclare a deșeurilor și de prevenire a producerii acestora, eliminarea discrepanțelor dintre diferitele pături sociale.

ONU ar trebui să ia în discuție problema migrațiilor climatice și să includă în Convenția

privind refugiații și solicitanții de azil climatici, pentru că actuala legislație internațională nu prevede nimic referitor la migrații de mediu, dar în viitor statele ar trebui să poată să acorde o formă de protecție internațională. Adaptarea dispozițiilor de drept internațional și național pentru a acorda o formă de protecție, precum recunoașterea statutului de refugiat sau a protecției subsidiare pentru migrații sau solicitanții de azil climatici (din zone afectate de catastrofe naturale-cicloane, cutremure, smog-sau climatice, conflicte armate în regiuni sărace sau în țări în curs de dezvoltare, expuse la inundații, creșterea nivelului mării, seceta, lipsa de hrană, apă și alte surse). De asemenea, ar trebui elaborate strategii de avertizare și pregătire a Statelor Membre pentru a face față posibilelor valuri de refugiați climatici pentru a putea evita experiența din anul 2014 când Europa a fost luată prin surprindere de criza migrațiilor/refugiaților din Orientul Mijlociu.

## DREPTUL LA PROTECȚIE ÎN CONTEXTUL INTERNAȚIONAL ACTUAL

ALEXANDRA BUCUR\*

### Abstract:

The study presents aspects of international protection. Protecting persons is primarily the responsibility of states. The need for protection comes after some strong abusive reasons occurring in the home state. Due to the unlawful treatment, in violation of fundamental rights and freedoms, people are entitled to a form of protection granted by another jurisdiction.

**Keywords:** international protection, human rights, non-refoulement principle

### Résumé :

L'article a pour objectif de présenter quelques aspects concernant la protection internationale. La protection des personnes est d'abord la responsabilité des Etats. Le besoin de protection se fait sentir suite aux abus subis dans le pays d'origine. Les mauvais traitements, la violation des droits fondamentaux et des libertés autorisent les gens à demander une forme de protection garantie par une autre juridiction.

**Mots-clés:** protection internationale, droits de l'homme, principe de non refoulement.

De-a lungul timpului, s-a înțeles că protecția ființei umane reprezintă un pilon fundamental al asigurării păcii și libertății. Există astăzi, mai mult ca oricând, o preocupare pentru promovarea cât mai largă a drepturilor individului. Numărul în creștere al persoanelor care solicită protecție a

condus la o accentuare a conștientizării aspectelor legate de nevoia de protecție a celor ce se confruntă cu încălcarea drepturilor fundamentale, deși statele gazdă „sunt întinse la limitele resurselor lor”<sup>1</sup>

\* Doctorand Școala Națională de Studii Politice și Administrative, membru al Institutului European de Drept.

<sup>1</sup> Protecting Syrian Refugees: Laws, Policies, and Global Responsibility Sharing, Boston University School of Law, International Human Rights Clinic, 2015, p. 1.